

32/uub (607) 2^e e r

Grondgebruikersinventarisatie Ramele-Pleegste

Gebied 247

M.J. van de Pol

955881

Rapport 607

DLO-Staring Centrum, Wageningen, 1998

REFERAAT

Pol, M. J. van de. 1998. *Grondgebruikersinventarisatie Ramele-Pleegste; gebied 247*. Wageningen, DLO-Staring Centrum. Rapport 607. 30 blz., 7 fig.; 12 tab.; 4 bijlagen (separaat).

Kengetallen over de landbouw, de verkaveling en de ontsluiting worden verkregen met het geografisch informatiesysteem Grondgebruikersinventarisatie (GI) van SC-DLO. Dit rapport bevat een beknopte beschrijving van de gevolgde werkwijze van verzamelen en verwerken van gegevens bij de GI Ramele-Pleegste. Het gebied ligt in de gemeente Raalte in de provincie Overijssel en heeft een totale oppervlakte van 747 ha. Hiervan is 1506 ha geïnventariseerd. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek wordt een ruimtelijke beschrijving gegeven van het gebied alsmede van de bedrijfsstructuur. De grondgebruikerssituatie is in het begin van 1998 opgenomen en correspondeert met de landbouwtelling 1997.

Trefwoorden: cultuurtechniek, geografisch informatiesysteem, grondgebruik, landbouw, landinrichting, ontsluiting, Overijssel, Raalte, verkaveling

ISSN 0927-4499

© 1998 DLO Staring Centrum, Instituut voor Onderzoek van het Landelijk Gebied (SC-DLO),
Postbus 125, NL-6700 AC Wageningen.
Tel.: (0317) 474200; fax: (0317) 424812; e-mail: postkamer@sc.dlo.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van DLO-Staring Centrum.

DLO-Staring Centrum aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Woord vooraf	7
Samenvatting	9
1 Inleiding	11
2 Liging en grootte van het gebied	13
3 Grondgebruik	13
4 Aantal bedrijven	15
5 Bedrijfstype	15
6 Bedrijfsoppervlakte	16
7 Bedrijfsomvang	18
8 Verkaveling	19
8.1 Kavels, percelen en bedrijfskavels	20
8.1.1 Verkaveling op gebiedsniveau	20
8.1.2 Verkaveling op bedrijfsniveau	21
8.2 Kavelafstand	24
Literatuur	27
Notities	29

Woord vooraf

In opdracht van de Dienst Landelijk Gebied Overijssel (DLG-Overijssel) heeft DLO-Staring Centrum (SC-DLO) de in dit rapport beschreven Grondgebruikersinventarisatie (GI) voor het gebied Ramele-Pleegste uitgevoerd.

De Grondgebruikersinventarisatie (GI) is een geografisch informatiesysteem waarin wordt vastgesteld wie welke grond waar en op welke wijze in gebruik heeft en heeft vooral betrekking op agrarische bedrijven. De Dienst Landelijk Gebied gebruikt de gegevens in hoofdzaak bij de voorbereiding van landinrichtingsprojecten, in het bijzonder voor de gebiedstypering, de knelpuntenanalyse, de verrichting van toedelingsonderzoek en de agrarische kosten-baten analyse als onderdeel van de evaluatie.

De sectie Dynamiek Ruimtegebruik van DLO-Staring Centrum verzorgt het onderzoek.

Samenvatting

Dit rapport beschrijft de resultaten van een uitgevoerde Grondgebruikersinventarisatie voor het gebied Ramele-Pleegste. Hierbij is gebruik gemaakt van:

- de TOP10vectorbestanden van de Topografische Dienst Nederland;
- de waterstaatskaart;
- een adressenbestand van geregistreerde agrarische bedrijven met de daarbij behorende gegevens van de landbouwtelling 1997 geleverd door de Dienst Landelijke Service Regelingen (LASER);
- informatie van de agrariërs over de ligging en het gebruik van hun percelen.

De gegevens zijn met behulp van moderne Geografische Informatie Systemen (GIS) verwerkt tot een aantal computerbestanden. Hiermee zijn een aantal tabellen, grafieken en kaarten vervaardigd op basis waarvan de belangrijkste gebiedskenmerken in dit rapport zijn beschreven. Deze worden hierna kort samengevat.

Het gebied Ramele-Pleegste ligt in de provincie Overijssel. Het ligt voor het grootste deel (98%) in de gemeente Raalte, de resterende 2% in de uiterste zuidwesthoek behoort tot de gemeente Olst. Ramele-Pleegste is in totaal 1747 ha groot, waarvan 1506 ha cultuurgrond is. Van deze oppervlakte is 1406 ha in gebruik bij geregistreerde agrarische bedrijven en 100 ha (7%) bij particuliere grondgebruikers. De 89 binnenblokbedrijven, zijnde bedrijven waarvan de bedrijfsgebouwen in het gebied liggen, hebben 1251 ha in het gebied en 261 ha buiten het gebied in gebruik. De buitenblokbedrijven, 37 in totaal, hebben 155 ha grond in het gebied in gebruik.

Voor de kavels binnen dit gebied behorend aan binnenblokbedrijven (266 kavels) is de gemiddelde kavelgrootte 4,7 ha, gebruiken deze bedrijven gemiddeld 3 kavels en is de gewogen gemiddelde kavelafstand 396 m. De kavelafstand is de afstand van het bedrijfsgebouw tot het ontsluitingspunt.

De bedrijven in het GI-gebied Ramele-Pleegste zijn voornamelijk graasdierbedrijven (65%) en hokdierbedrijven (16%). De overige bedrijven betreffen akkerbouw, tuinbouw, gewassencombinaties, veeteeltcombinaties en gewassen- veeteeltcombinaties.

Een aantal kenmerken van het gemiddelde grote binnenblokbedrijf (inclusief de kavels buiten het gebied, niet te verwarren met de kavelkenmerken van twee alinea's hierboven waar alleen kavels binnen het gebied worden beschreven) is:

- gemiddelde bedrijfsoppervlakte : 21,7 ha;
- gemiddelde bedrijfsomvang : 80 nge;
- gemiddeld aantal kavels : 3,8;
- gemiddelde kaveloppervlakte : 5,7 ha;
- gemiddeld aantal bedrijfskavels : 2,6;
- gemiddelde bedrijfskaveloppervlakte : 8,2 ha;
- gewogen gemiddelde kavelafstand : 8128 m;
- minder dan 60% van de grond bij huis : 49% (graasdierbedrijven).

1 Inleiding

Voor de voorbereiding van de landinrichting Ramele-Pleegste, heeft de Dienst Landelijk Gebied Overijssel aan DLO-Staring Centrum een opdracht verstrekt voor het uitvoeren van een Grondgebruikersinventarisatie (GI). Dit systeem voorziet in het op uniforme wijze verzamelen, verwerken en presenteren van gegevens over de grondgebruikers in een gebied. Grondgebruikers zijn gedefinieerd als bedrijven of particulieren die structureel cultuurgrond in gebruik hebben met een totale oppervlakte van minimaal 0,25 ha. De inventarisatie heeft ten doel gegevens te leveren over de landbouw, de verkaveling en de ontsluiting die bij de voorbereiding worden gebruikt voor:

- de gebiedstypering en de knelpuntenanalyse;
- het toedelingsonderzoek;
- de evaluatie met name voor de agrarische kosten-batenanalyse.

De oplevering van de GI voor het gebied Ramele-Pleegste bestaat uit de volgende ARCINFO-bestanden:

- een percelenbestand;
- een kavelbestand;
- een bedrijvenbestand;
- een wegen- en ontsluitingspuntenbestand;
- een beschrijving van de uitkomsten van het onderzoek (dit rapport).

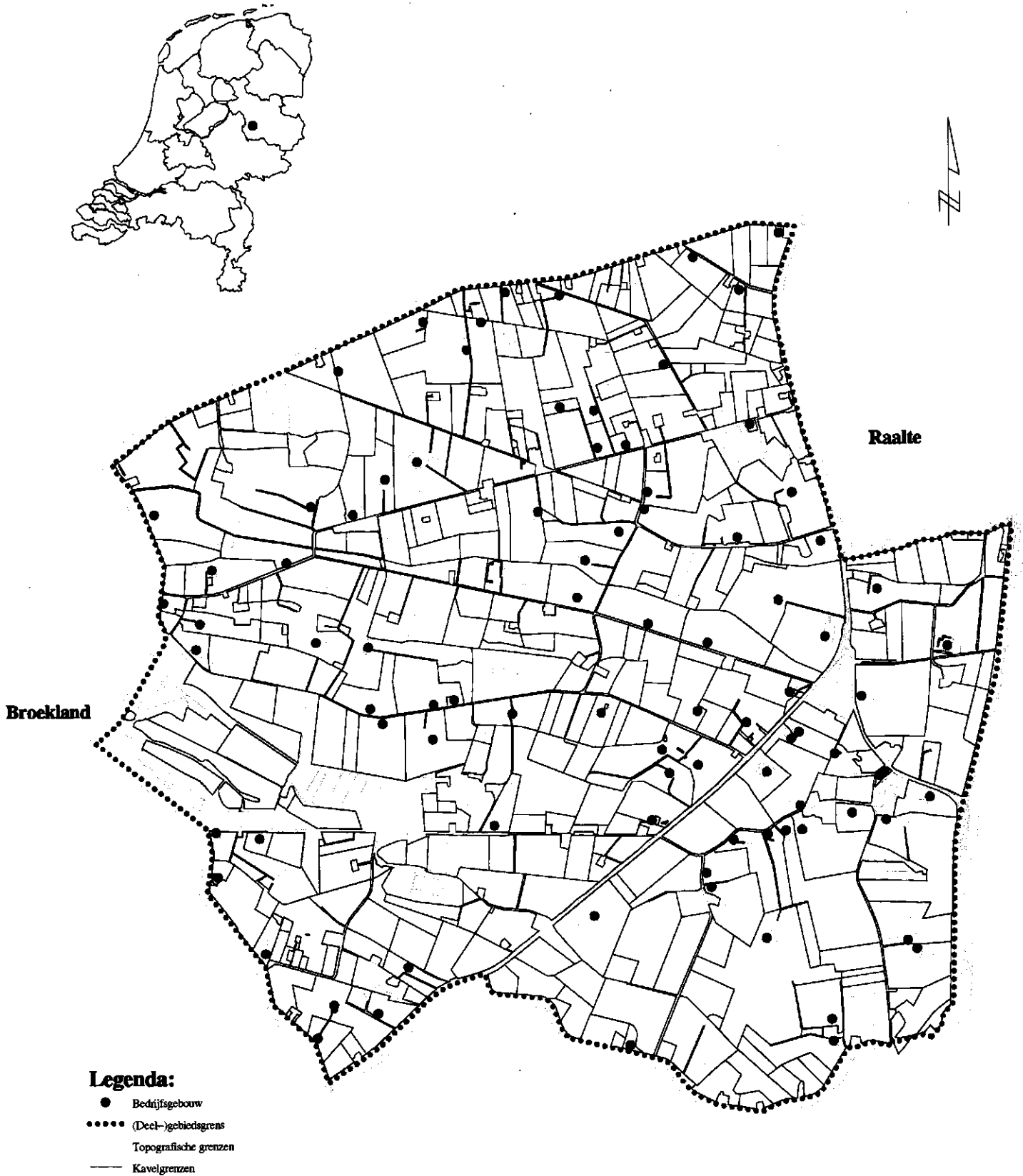
Een dergelijke oplevering is gericht op intern gebruik van de gegevensbestanden op de werkplek door DLG-Overijssel. Naar eigen inzicht kunnen dan gegevens worden geselecteerd, kengetallen bepaald, themakaarten vervaardigd en eventueel voor dat gebied specifieke gegevens worden toegevoegd.

In dit rapport worden de belangrijkste kenmerken van het gebied en de bedrijven beschreven, ondersteund door kaarten, tabellen en grafieken. Hiermee wordt een eerste inzicht gegeven in de verkavelingsstructuur van het gebied en de bedrijven.

Verder is separaat bij het rapport een aantal bijlagen gevoegd ter informatie bij het gebruik van de opgeleverde bestanden. Het betreft:

- de gevolgde werkwijze (bijlage 1);
- een beschrijving van de basisbestanden en een overzicht van de daarin opgenomen gegevens (bijlage 2);
- een beschrijving van de bedrijfstypen (bijlage 3);
- een beschrijving van de begrippen (bijlage 4).

Overzichtskaart Ramele-Pleegste

0 0.25 0.5 0.75 1KM

Fig. 1 Overzichtskaart van Ramele-Pleegste
Ligging van het GI-gebied

2 Ligging en grootte van het gebied

Het gebied Ramele-Pleegste ligt ten zuidwesten van Raalte in de provincie Overijssel. De oppervlakte is 1747 ha en omvat een gedeelte van de gemeente Raalte en een zeer klein deel in het uiterste zuidwesten (2%) van de gemeente Olst. De oppervlakte van het GI-gebied is verkregen door het digitaliseren van de gebiedsgrens. De noordgrens van het gebied wordt bepaald door de Wihese weg, de oostgrens door het zijkanaal Deventer-Raalte en door de het dorp Raalte, de zuidgrens door de Overmeenweg en de Neulemansweg en de westgrens door de Horstweg. De Nieuwe Deventerweg (de N48) loopt van zuid naar noord dwars door het gebied.

Aan de oostkant, tegen Broekland aan, ligt het landgoed Neppelenbroek. In het zuiden, ten westen van de Nieuwe Deventerweg is een deel van de grond eigendom van EDON. Hier is een vuilstort gepland, maar de grond wordt nu nog gebruikt door agrarische bedrijven.

De ligging van het gebied Ramele-Pleegste is weergegeven in figuur 1.

3 Grondgebruik

Van de totale oppervlakte van het gebied (1747 ha) is 1506 ha (86%) in gebruik als cultuurgrond. De resterende 241 ha (14%) bestaat o.a. uit bosjes, wegen, waterlopen en burgerbebouwing.

Van de 1506 ha cultuurgrond is 1251 ha in gebruik bij in het gebied gelegen agrarische bedrijven (binnenblokbedrijven), 155 ha is in gebruik bij buiten het gebied gelegen agrarische bedrijven (buitenblokbedrijven) en 100 ha is in gebruik bij particulieren (tabel 1).

Tabel 1 De totale geïnventariseerde oppervlakte cultuurgrond en overig grondgebruik (ha; kadastrale maat en procentueel) binnen en buiten het gebied naar categorie grondgebruiker

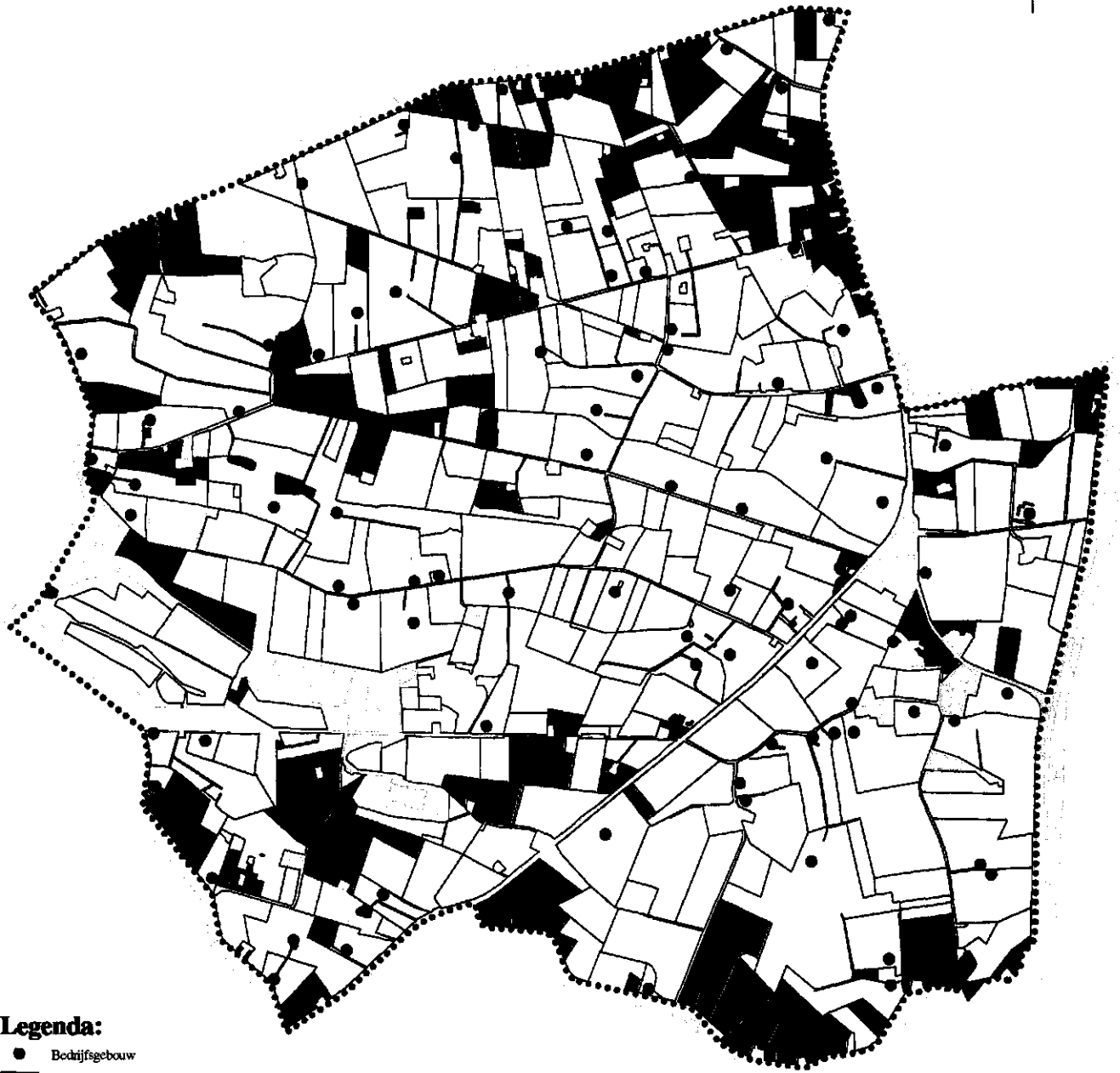
Grondgebruiker	Binnen het gebied		Buiten het gebied	Totaal
	(ha)	(%)	(ha)	(ha)
Binnenblokbedrijven	1251	71,6	261	1512
Buitenblokbedrijven	155	8,9		
Particulieren	100	5,7		
Totaal cultuurgrond	1506 ¹⁾	86,2		
Overig grondgebruik	241 ²⁾	13,8		
Totaal	1747	100,0		

¹⁾ inclusief erf en tuin

²⁾ niet geïnventariseerd, berekend

³⁾ niet geïnventariseerd

Overzichtskaart grondgebruikers Ramele-Pleegste

Legenda:

- Bedrijfsgebouw
- Grond van binnenblokbedrijf
- Grond van buitenblokbedrijf
- Agrarisch grondgebruik door particulieren
- Gebiedsgrens
- Kavelgrens

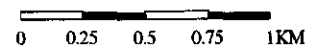

Fig. 2 Overzichtskaart grondgebruikers van Ramele-Pleegste

De ligging van de grond van de binnen- en buitenblokbedrijven en de particulieren is te zien in figuur 2. De kavels van buitenblokbedrijven bevinden zich voornamelijk langs de rand van het gebied. De grond van particulieren is redelijk geconcentreerd bij Raalte. De grote kavels linksboven (ten noordwesten van) het midden van het gebied zijn van een buitenblokbedrijf zonder bedrijfsgegevens en zijn nu dus weergegeven als zijnde van een particulier (zo zijn zij ook bij de berekeningen en in dit verslag gebruikt).

4 Aantal bedrijven

In het gebied zijn in totaal 126 landbouwbedrijven geïnventariseerd, waarvan 89 bedrijven (71%) de bedrijfsgebouwen binnen het gebied hebben (binnenblokbedrijven). Van de overige 37 bedrijven liggen de bedrijfsgebouwen buiten het gebied (buitenblokbedrijven).

Tabel 2 geeft een overzicht van de bedrijven die grond in het gebied in gebruik hebben. Hierbij is onderscheid gemaakt in grote en kleine bedrijven. De grens tussen groot en klein ligt bij een bedrijfsomvang van 20 nge (zie bijlage 4). Er zijn 61 grote en 28 kleine binnenblokbedrijven. De ligging van de bedrijfsgebouwen is weergegeven in de figuren 1 en 2. De bedrijfsgebouwen liggen redelijk verspreid over het hele gebied met uitzondering van het zuidelijkste deel, hier is een lage concentratie bedrijfsgebouwen. Oorzaak hiervan is ten westen van de Nieuwe Deventerweg de daar geplande vuilstort en ten oosten van de Nieuwe Deventerweg de eigendom van daar gelegen kavels van buitenblokkers van de overkant van de Overmeenweg.

Tabel 2 Aantal grote en kleine bedrijven onderscheiden naar binnenblok- en buitenblokbedrijven

	Groot bedrijf		Klein bedrijf		Totaal	
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)
Binnenblokbedrijven	61	68,5	28	31,5	89	100,0
Buitenblokbedrijven	28	75,7	9	24,3	37	100,0
Totaal	89	70,6	37	29,4	126	100,0

5 Bedrijfstype

Tabel 3 geeft een overzicht van de binnenblokbedrijven verdeeld naar bedrijfstype. De bedrijven zijn ingedeeld volgens de NEG-typologie (zie bijlage 3). In het gebied Ramele-Pleege komen de volgende bedrijfstypen voor:

- akkerbouwbedrijven (NEG 1);
- tuinbouwbedrijven (NEG 2).

- graasdierbedrijven (NEG 4), dit zijn de rundveehouderijbedrijven (inclusief kalvermesterijen), schapenbedrijven, geitenbedrijven en graslandbedrijven of combinaties hiervan;
- hokdierbedrijven (NEG 5), dit zijn varkensbedrijven, pluimveebedrijven, combinaties van beide of overige hokdierbedrijven;
- gewassencombinaties (NEG 6), dit zijn de tuinbouw-blijvende-teeltcombinaties en overige gewassencombinaties;
- veeteeltcombinaties (NEG 7), dit zijn graasdiercombinaties of overige veeteeltcombinaties;
- gewassen-veeteeltcombinaties (NEG 8), dit zijn akkerbouw -veeteeltcombinaties of overige combinaties.

In de tabel zijn alleen graasdier- en hokdierbedrijven apart onderscheiden, van de overige bedrijfstypes zijn de aantallen te gering om deze apart te onderscheiden.

In tabel 3 is te zien dat van de voorkomende bedrijfstypen de graasdierbedrijven de grootste groep vormen met 65%, daarnaast vormen ook de hokdierbedrijven met 16% een belangrijke groep. Deze percentages zijn van dezelfde orde als de percentages voor het gehele landbouwgebied Salland (CBS, 1997).

Tabel 3 Aantal binnenblokbedrijven per bedrijfstype in het Ramele-Pleegste en in het landbouwgebied Salland

Bedrijfstype	Groot bedrijf		Klein bedrijf		Totaal		Salland
	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(abs.)	(%)	(%)
Graasdierbedrijven	43	70,5	15	53,6	58	65,2	68,2
Hokdierbedrijven	11	18,0	3	10,7	14	15,7	11,0
Overige bedrijven	7	11,5	10	35,7	17	19,1	20,8
Totaal	61	100,0	28	100,0	89	100,0	100,0

6 Bedrijfsoppervlakte

De bedrijfsoppervlakte is vastgelegd volgens de situatie ten tijde van de landbouwtelling 1997, zodat een relatie gelegd kan worden met de gegevens van de landbouwtelling. Daarbij rijzen een aantal problemen.

De GI is gericht op de planvorming en legt de grondgebruikerssituatie vast voor cultuurgrond op langere termijn, waarbij grond die structureel in gebruik is bij een bedrijf bij die gebruiker wordt opgenomen. Dit in tegenstelling tot de landbouwtelling die uitgaat van de oppervlakte die op dat moment in gebruik is.

De oppervlakte bos en woeste grond wordt niet geïnventariseerd; in de opgave aan de landbouwtelling wordt deze oppervlakte wel opgegeven.

Grote verschillen kunnen ook ontstaan door wijziging van de registratiemethode. Werden tot voor kort de bedrijven per gemeente geregistreerd, nu worden ze voor

heel Nederland onder één relatienummer opgenomen. Een firma of maatschap met meerdere bedrijven verspreid over Nederland heeft dan maar één landbouwtelling. Dit verschijnsel neemt de laatste jaren sterk toe, vooral het vormen van maatschappen is iets wat veel voorkomt.

Tenslotte kunnen foutieve opgaven in de landbouwtelling leiden tot afwijkingen ten opzichte van de situatie zoals die bij de opname van de grondgebruikerssituatie wordt vastgelegd.

Gevolg is dat positieve of negatieve afwijkingen t.o.v. de oppervlakte volgens de landbouwtelling kunnen ontstaan. Aangenomen wordt dat een afwijking kleiner dan 10% binnen de nauwkeurigheidsgrens valt.

Voor het GI-gebied Ramele-Pleegste blijkt dat bij 44% (39 bedrijven) van de binnenblokbedrijven het verschil tussen de geïnventariseerde oppervlakte en de oppervlakte volgens de landbouwtelling meer dan 10% is. Van deze 39 bedrijven geven 20 bedrijven aan dat de geïnventariseerde oppervlakte groter is dan de aan de landbouwtelling opgegeven oppervlakte, bij 19 bedrijven is de geïnventariseerde oppervlakte kleiner dan de oppervlakte uit de landbouwtelling.

De verschillen met de landbouwtelling voor het gebied Ramele-Pleegste zijn voornamelijk veroorzaakt door twee van de bovengenoemde redenen. De eerste reden houdt verband met de al eerder genoemde oppervlaktes bos die niet worden meegenomen met de GI. De tweede reden wordt gevormd door het hoge percentage graasdierbedrijven in Ramele-Pleegste. Graasdierbedrijven ruilen jaarlijks op grote schaal percelen grond voor de teelt van akkerbouwgewassen (meestal maïs). Deze gronden worden wel meegeteld bij de landbouwtelling maar niet bij de GI omdat deze gronden niet structureel in gebruik zijn.

Tabel 4 geeft een overzicht van het aantal grote en kleine binnenblokbedrijven per bedrijfsoppervlakte-klasse op basis van de geïnventariseerde oppervlakte. Van de 89 bedrijven heeft 44% een bedrijfsoppervlakte kleiner dan 10 ha, 42% een bedrijfsoppervlakte tussen de 10 en 30 ha, 12% van de bedrijven heeft een bedrijfsoppervlakte tussen de 30 ha en 50 ha en 2% van de bedrijven is groter dan 50 ha.

Tabel 4 Aantal grote en kleine binnenblokbedrijven per bedrijfsoppervlakte-klasse (ha)

Bedrijfsoppervlakte (ha)	Groot bedrijf		Klein bedrijf		Alle bedrijven		Salland (%)
	aantal	(%)	aantal	(%)	aantal	(%)	
0 - 1	1	1,6	3	10,7	4	4,5	3,4
1 - 5	6	9,8	8	28,6	14	15,7	19,4
5 - 10	8	13,1	13	46,4	21	23,6	20,9
10 - 20	20	32,9	4	14,3	24	27,0	26,9
20 - 30	13	21,4	-	-	13	14,6	16,6
30 - 50	11	18,0	-	-	11	12,4	10,7
50 - 100	1	1,6	-	-	1	1,1	1,9
>100	1	1,6	-	-	1	1,1	0,2
Totaal	61	100,0	28	100,0	89	100,0	100,0
Gemiddeld (ha)		21,8		6,7		17,0	15,3

Van de 61 grote bedrijven heeft 25% een bedrijfsoppervlakte kleiner dan 10 ha, 54% heeft een oppervlakte van 10 tot 30 ha en 21% een oppervlakte groter dan 30 ha. Gemiddeld zijn de grote bedrijven 21,7 ha groot.

Van de kleine bedrijven heeft 39% een bedrijfsoppervlakte kleiner dan 5 ha en heeft 14% een oppervlakte groter dan 10 ha. Gemiddeld zijn de kleine bedrijven 6,7 ha groot.

De gemiddelde bedrijfsoppervlakte van de bedrijven in Ramele-Pleegste is groter dan die van het gehele landbouwgebied Salland (CBS, 1997); het aantal grotere bedrijven (bedrijven groter dan 20 ha) is ongeveer gelijk.

7 Bedrijfsomvang

De grote binnenblokbedrijven hebben een bedrijfsomvang van gemiddeld 80 nge's. De grote graasdierbedrijven hebben een gemiddelde bedrijfsomvang van 80 nge's en voor de grote hokdierbedrijven is de gemiddelde bedrijfsomvang 66 nge's. De overige grote bedrijven hebben een gemiddelde bedrijfsomvang van 99 nge's. Deze hoge waarde wordt echter veroorzaakt door één heel groot tuinbouwbedrijf, zonder dit bedrijf zou hier de gemiddelde bedrijfsomvang 51 nge's zijn.

In tabel 5 is de verdeling van bedrijfsomvang per bedrijfstype weergegeven. Van de 89 bedrijven heeft 32% een omvang kleiner dan 20 nge's, 22% een omvang tussen 20 en 50 nge's, 27% een omvang van 50 tot 100 nge's en 19% een bedrijfsomvang die groter is dan 100 nge's.

Ook is in deze tabel de verdeling naar bedrijfsomvang gegeven voor de bedrijven in het landbouwgebied Salland (CBS, 1997). De bedrijfsomvang in Ramele-Pleegste blijkt niet veel hoger of lager te zijn dan de bedrijfsomvang in geheel Salland. Een opmerkelijk verschil met Ramele-Pleegste is het percentage bedrijven met een omvang tussen de 20 en 32 nge's, dit is 4% lager dan voor Ramele-Pleegste. Het percentage bedrijven met een omvang tussen de 70 en de 100 nge's is juist weer 4% hoger. Het percentage bedrijven groter dan 100 nge's is 3% lager dan voor Ramele-Pleegste.

Tabel 5 Aantal binnenblokbedrijven naar bedrijfsomvang in nge-klassen per bedrijfstype

Bedrijfstype	<20	20-32	32-50	50-70	70-100	100-120	>120	Totaal	
Graasdierbedrijven	15	3	7	8	12	7	6	58	
Hokdierbedrijven	3	5	1	3	-	-	2	14	
Overige bedrijven	10	3	1	-	1	1	1	17	
Totaal	aantal	28	11	9	11	13	8	9	89
	(%)	31,4	12,4	10,1	12,4	14,6	9,0	10,1	100,0
Salland	(%)	33,3	8,7	10,6	12,9	18,5	16,0 ¹⁾		100,0

¹⁾ Dit is het percentage bedrijven groter dan 100 nge's

De bedrijfsomvang (in nge-klassen) van de graasdierbedrijven in Ramele-Pleegste wordt in figuur 3 vergeleken met gegevens de landelijke gegevens van de graasdierbedrijven (LEI en CBS, 1997). Er wordt vergeleken met de landelijke gegevens omdat er voor de afzonderlijke landbouwgebieden geen gegevens beschikbaar zijn van de bedrijfsomvang in nge-klasse per bedrijfstype. Uit de figuur blijkt dat er, vergeleken met de landelijke cijfers, in Ramele-Pleegste relatief weinig kleine graasdierbedrijven zijn. De cumulatieve lijn van het percentage graasdierbedrijven in Ramele-Pleegste blijft ver onder die van de landelijke percentages, dit verschil wordt kleiner naarmate de bedrijven groter worden.

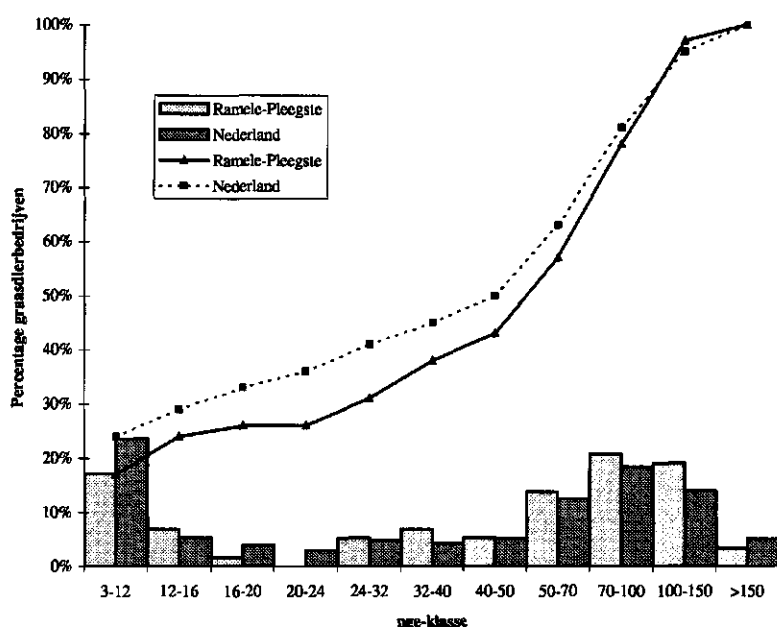

Fig. 3 Verdeling van het aantal graasdierbedrijven in Nederland (LEI en CBS 1996) en Ramele-Pleegste naar bedrijfsomvang in nge's

8 Verkaveling

De verkaveling kan vanuit twee invalshoeken worden beschreven. De eerste invalshoek is het gebied. Een beschrijving van het gebied geeft het referentiekader voor het beoordelen van inrichtingsmaatregelen gericht op het verbeteren van de verkaveling. De andere invalshoek is een beschrijving vanuit de bedrijven. Daarmee wordt het mogelijk het effect van de verbetering van de verkaveling voor de bedrijven te bepalen. Als er veel bedrijven met grond buiten het gebied zijn zal het effect van de verbetering zich beperken tot een gedeelte van de oppervlakte van deze bedrijven. Stel dat het aantal kavels in het gebied kan worden gehalveerd, dan krijgt een bedrijf

met 6 kavels, die alle in het gebied zijn gelegen, na verbetering 3 kavels. Een bedrijf met 6 kavels waarvan 4 buiten het gebied liggen krijgt na verbetering 5 kavels.

De verkavelingskenmerken die hier worden besproken hebben alleen betrekking op de bedrijven die in het gebied zijn gelegen (binnenblokbedrijven). Deze bedrijven kunnen namelijk volledig beschreven worden omdat hiervan ook de kavels die buiten het gebied liggen geïnventariseerd zijn.

8.1 Kavels, percelen en bedrijfskavels

8.1.1 Verkaveling op gebiedsniveau

Bij het beschrijven van de verkaveling, met als invalshoek het gebied, speelt het reeds genoemde begrip kavel (zie bijlage 4) een belangrijke rol. Kort omschreven is dit een stuk grond van een gebruiker omgeven door wegen, waterlopen e.d. of grond van andere gebruikers. Voor de gebruiker zijn er binnen een kavel voor de exploitatie geen belemmeringen anders dan de aanwezige topografie. Een kavel bestaat uit 1 of meerdere topografische percelen. Een topografisch perceel is een stuk grond omgeven door topografische grenzen zoals wegen en sloten.

De belangrijkste kenmerken van kavels en percelen in het gebied zijn vermeld in tabel 6. Binnen de gebiedsgrens zijn 410 kavels geïnventariseerd waarvan 316 kavels van agrarische bedrijven en 94 kavels van niet-agrariërs (particulieren). De 316 kavels van de bedrijven hebben een gemiddelde grootte van 4,5 ha. De kavels van de particulieren zijn gemiddeld 1,1 ha groot.

De verdeling van de in het gebied gelegen kavels van de binnenblokbedrijven naar kaveloppervlakte is weergegeven in figuur 4. Van de kavels is 29% kleiner dan 2 ha, 41% van de kavels is tussen de 2 en 5 ha groot en 2% van de kavels is groter dan 15 ha.

Van de kavels in Ramele-Pleegste worden er gemiddeld 2,5 per agrarisch bedrijf gebruikt. Binnenblokbedrijven gebruiken echter gemiddeld 3,0 kavels en buitenbloebedrijven gemiddeld 1,3. De kavels van agrarische bedrijven bestaan uit gemiddeld 1,8 percelen. Deze percelen hebben een oppervlakte van gemiddeld 2,5 ha.

Tabel 6 Enige kenmerken van de kavels en percelen gelegen in Ramele-Pleegste

	Aantal kavels		Gem. Oppervlakte (ha)	
	(abs.)	(gem. per bedrijf)	kavel	percelen
Grote binnenblokbedrijven	207	3,4	5,2	2,7
Kleine binnenblokbedrijven	59	2,1	3,1	1,8
Totaal binnenblokbedrijven	266	3,0	4,7	2,5
Buitenblokbedrijven	50	1,3	3,1	2,3
Totaal bedrijven	316	2,5	4,5	2,5
Particulieren	93 ¹⁾	1,2	1,1	²⁾
Totaal	409		3,7	

¹⁾ inclusief een bedrijf zonder LBT-gegevens; ²⁾ niet geïnventariseerd

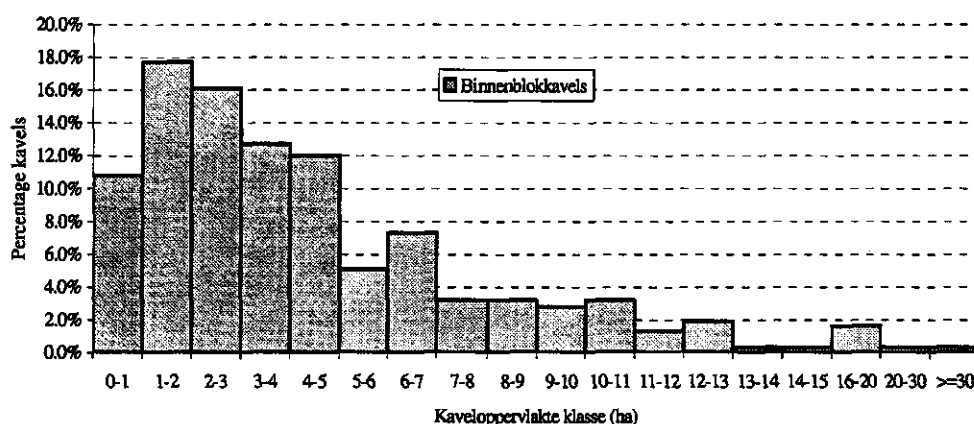

Fig. 4 Percentage binnenblokkavels per kaveloppervlakte-klasse (ha)

8.1.2 Verkaveling op bedrijfsniveau

In hoofdstuk 3 tabel 1 is vermeld dat de binnenblokbedrijven 261 ha (17% van hun grond) buiten het gebied in gebruik hebben. In totaal betreft het 29 kavels (10% van het totale aantal kavels van binnenblokbedrijven). Het gemiddeld aantal kavels van de grote binnenblokbedrijven stijgt daardoor van 3,4 naar 3,8 (zie tabellen 6 en 7). De gemiddelde oppervlakte van de kavels van deze bedrijven stijgt ook, en wel van 5,2 ha naar 5,7 ha. De kleine binnenblokbedrijven hebben gemiddeld 2,2 kavels met een gemiddelde oppervlakte van 3,1 ha (zie ook tabel 7).

Bij de beschrijving van de verkaveling van bedrijven speelt naast het begrip kavel ook het begrip bedrijfskavel een belangrijke rol. Een bedrijfskavel kan worden gezien als een cluster van kavels (zie bijlage 4). Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat een bedrijf met 5 aaneengesloten kavels (1 bedrijfskavel) een gunstiger verkaveling heeft dan 5 verspreid liggende kavels (5 bedrijfskavels).

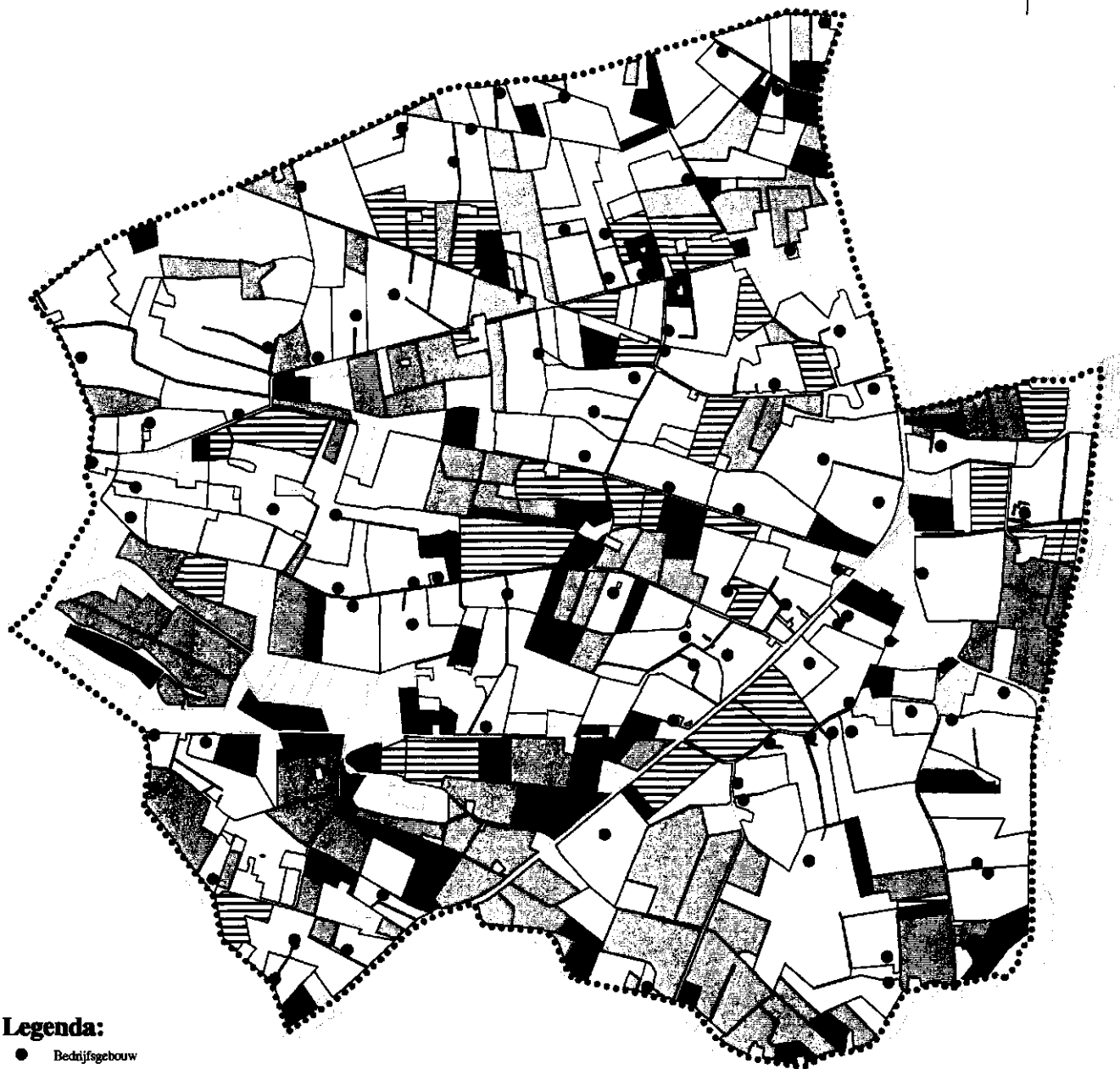
De gemiddelde oppervlakte van de bedrijfskavels van de grote binnenblokbedrijven is 8,2 ha en die van de kleine bedrijven 3,9 ha. Het gemiddelde voor alle bedrijven is 7,2 ha. Figuur 5 geeft de ligging van de huis- en veldbedrijfskavels inclusief de veldbedrijfskavels van de buitenblokkers.

Tabel 7 Enige verkavelingskenmerken voor grote en kleine binnenblokbedrijven¹⁾ in Ramele-Pleegste

	Gemiddeld aantal		Gemiddelde oppervlakte (ha)		
	kavels	bedrijfskavels	kavel	bedrijfskavel	bedrijfsoppervlak
Groot bedrijf	3,8	2,6	5,7	8,2	21,7
<i>graasdierbedrijf</i>	4,3	2,8	5,5	8,5	23,6
Klein bedrijf	2,2	1,7	3,1	3,9	6,7
Totaal	3,3	2,4	5,1	7,2	17,0

¹⁾ Inclusief kavels buiten het gebied

Bedrijfskavelkaart Ramele-Pleegste

Legenda:

- Bedrijfsgebouw
- Huisbedrijfskavel
- ▨ Moelijk bereikbaar deel van de huisbedrijfskavel
- 1e 2e-5e 6e ev
- ▩ Veldbedrijfskavel
- Niet-agrarisch grondgebruik en agrarisch grondgebruik door particulieren
- Gebiedsgrens
- Kavelgrens

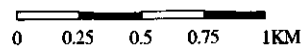

Fig. 5 Bedrijfskavelkaart van Ramele-Pleegste

In tabel 8 en figuur 6 wordt een verdeling van de binnenblokbedrijven naar het aantal kavels gegeven. Van de grote binnenblokbedrijven hebben 23 bedrijven (38%) 5 of meer kavels. Voor de grote graasdierbedrijven is dit (44%).

Tabel 8 Aantal grote en kleine binnenblokbedrijven naar aantal kavels per bedrijf

		1-2	3-4	5-6	7-8	9-15	Totaal
Groot bedrijf		21	17	17	4	2	61
	<i>Graasdierbedrijf</i>	9	15	14	4	1	43
Klein bedrijf		19	7	2	-	-	28
Totaal	aantal	40	24	18	5	2	89
	(%)	45,0	27,0	20,2	5,6	2,2	100,0

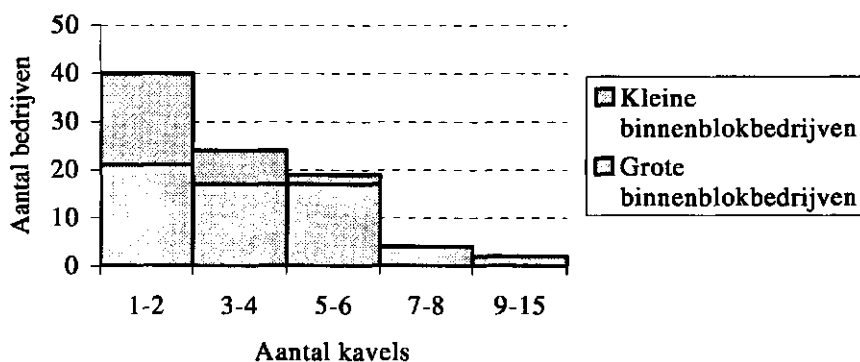

Fig. 6 Aantal binnenblokbedrijven naar aantal kavels per bedrijf

Voor de graasdierbedrijven is tevens de 'oppervlakte bij huis' van belang. Hiermee wordt aangeduid het gedeelte van de huisbedrijfskavel dat vanuit het bedrijfsgebouw kan worden bereikt, zonder overschrijding van een als niet voor melkvee overschrijdbaar te beschouwen doorgaande verharde weg. De 'oppervlakte bij huis' wordt uitgedrukt in een percentage van de totale bedrijfsoppervlakte. De veldkavels die behoren bij de huisbedrijfskavel, maar aangemerkt zijn als niet voor melkvee bereikbaar, zijn niet bij de 'oppervlakte bij huis' opgeteld. In figuur 5 is dit kenmerk als 'moeilijk bereikbaar deel van de huisbedrijfskavel' voor alle bedrijven in beeld gebracht.

Bij 20 van de 43 grote graasdierbedrijven wordt de huisbedrijfskavel doorsneden door een doorgaande verharde weg die als niet overschrijdbaar wordt beschouwd; in totaal betreft het 31 kavels. Tabel 9 geeft een overzicht van het aantal grote bedrijven binnen het gebied naar percentage 'oppervlakte bij huis'. Van de grote graasdierbedrijven heeft 49% (21 bedrijven) een 'oppervlakte bij huis' van meer dan 60%.

Tabel 9 Aantal grote binnenblokbedrijven naar percentage 'oppervlakte bij huis'

Bedrijfstype		0-20	20-40	40-60	60-80	80-100	100	Totaal
Graasdierbedrijf	aantal	2	9	11	10	4	7	43
	(%)	4,7	20,8	25,6	23,3	9,3	16,3	100,0
met ligboxenstal	aantal	2	8	8	6	4	3	31
	(%)	6,5	25,8	25,8	19,3	12,9	9,7	100,0
Hokdierbedrijf	aantal	1	-	-	1	-	9	11
	(%)	9,1	-	-	9,1	-	81,8	100,0
Overige	aantal	2	1	1	3	-	-	7
	(%)	28,6	14,3	14,3	42,8	-	-	100,0
Totaal	Aantal	5	10	12	14	4	16	61
	(%)	8,2	16,4	19,7	22,9	6,6	26,2	100,0

Van het totale aantal grote graasdierbedrijven in Ramele-Pleegste hebben 31 bedrijven (72%) een ligboxenstal. Van de grote graasdierbedrijven met een ligboxenstal heeft 42% (13 bedrijven) een 'oppervlakte bij huis' van 60% of meer.

8.2 Kavelafstand

Andere belangrijke kengetallen hebben betrekking op de kavelafstand. Dit is de afstand van de bedrijfsgebouwen tot het onsluitingspunt van de kavel. In tabel 10 zijn enige gegevens over de **gewogen gemiddelde afstand** gegeven. Dit kengetal wordt berekend door per kavel de oppervlakte te vermenigvuldigen met de afstand, deze uitkomsten van alle kavels te sommeren en vervolgens te delen door de som van de oppervlakten van alle kavels. Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat een grote oppervlakte op afstand ongunstiger is dan een kleine oppervlakte op afstand.

De in de tabel 10 gegeven afstanden hebben alleen betrekking op de in het gebied gelegen kavels van de bedrijven. Voor kavels van buitenblokbedrijven is de afstand bepaald tussen de kavel en het punt waar de buitenblokker, komende van zijn bedrijfsgebouw, het gebied binnenkomt.

Tabel 10 Gewogen gemiddelde diepte, afstanden (m) en oppervlakte (ha) van alle kavels van bedrijven (binnen- en buitenblokbedrijven) binnen het gebied

		Kavel- diepte	Verharde weg	Semi- verharde weg	Onver- harde weg	Over land	Kavel- afstand	Opp. (ha)
Veldbedrijfs- Kavels	Abs. (m)	338	1218	60	141	49	1468	473
	(%)		83,0	4,1	9,6	3,3	100,0	
Alle kavels	abs. (m)	386	434	27	51	39	551	1406
	(%)		78,8	4,9	9,2	7,1	100,0	

De in het gebied gelegen kavels hebben een gezamenlijke oppervlakte van 1406 ha. De gewogen gemiddelde kavelafstand voor deze kavels bedraagt 551 m. Hierbij zijn dan ook de huisbedrijfskavels geteld waarbij de werkelijke kavelafstand in vele gevallen 0 m is. Zoals te verwachten levert de verharde weglengte, voor zowel de veldbedrijfskavels als alle kavels, hieraan de grootste bijdrage (zo'n 80%). Er moet gemiddeld nog 20% van de totale kavelafstand worden afgelegd over de niet-verharde

Kavelafstandenkaart Ramele-Pleegste

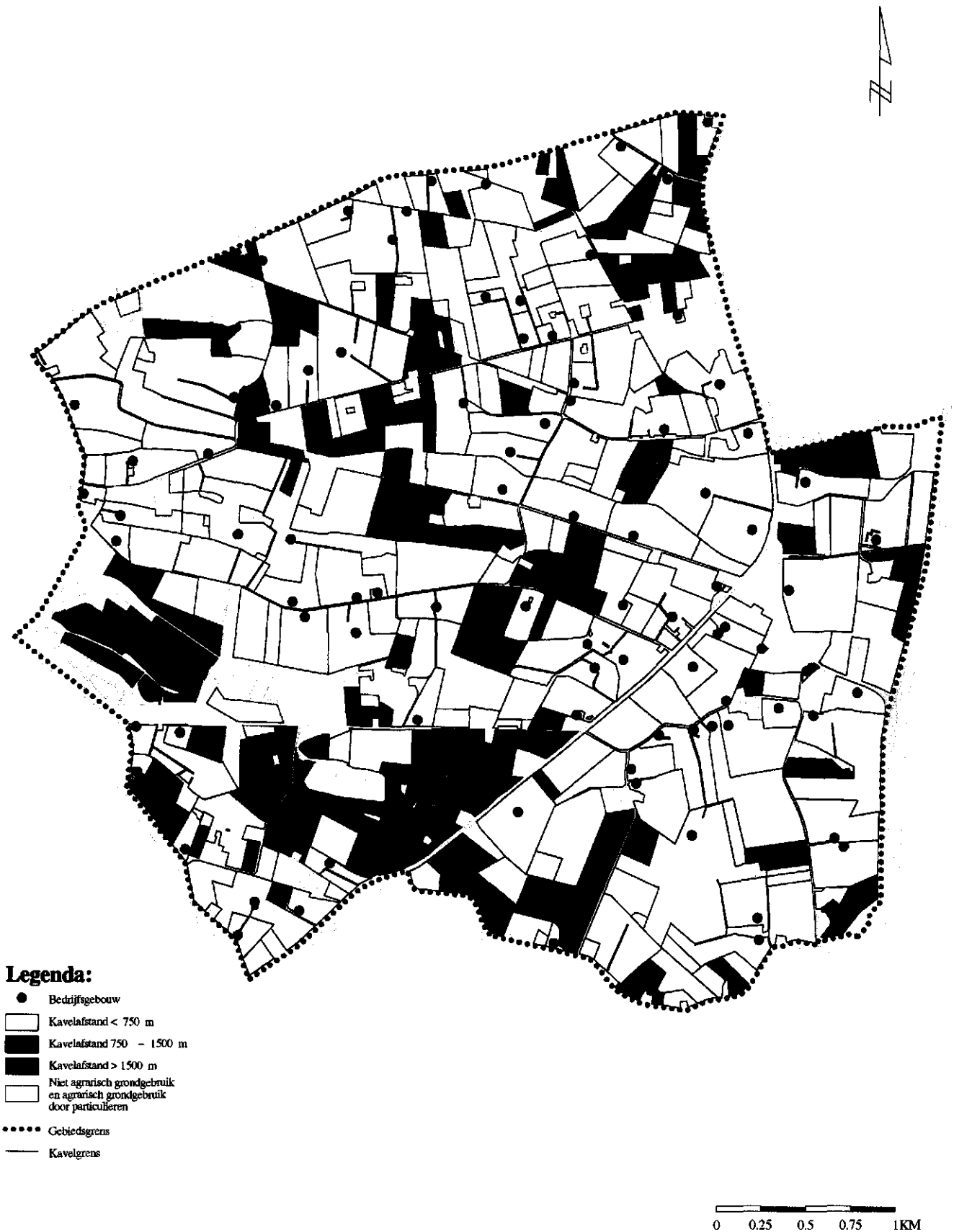

Fig. 7 Kavelafstandenkaart van Ramele-Pleegste

wegen (niet-verharde wegen zijn semi-verharde wegen, onverharde wegen en wegen over land).

In figuur 7 is de kavelafstandenkaart gegeven. Op deze kaart zijn de werkelijk gemeten afstanden tussen de ontsluitingspunten van de kavels en de bedrijfsgebouwen in een aantal klassen weergegeven.

In tabel 10 zijn de kavelafstanden van alle kavels in het gebied weergegeven. In tabel 11 zijn als invalshoek de kavelafstanden van de binnenblokbedrijven gekozen, inclusief de kavels buiten het gebied.

De gewogen gemiddelde kavelafstanden en afstanden over de verharde weg zijn voor de grote binnenblokbedrijven ongunstiger dan voor de kleine binnenblokbedrijven. Zo bedraagt de afstand over de verharde weg bij de grote bedrijven 8051 m en bij de kleine bedrijven 265 m. De kavelafstand in tabel 11 is aanzienlijk groter dan die in tabel 10. Dit komt doordat in tabel 11 kavels van binnenblokbedrijven, die buiten het gebied liggen, worden meegenomen in de berekening. Het is een landelijke trend dat de bedrijven de laatste jaren in toenemende mate kavels op afstand gebruiken. Uit het oogpunt van de landinrichting kan men zich afvragen in hoeverre men deze kavels moet betrekken bij de bedrijfstypering.

Tabel 11 Gewogen gemiddelde diepte, afstanden (m) en oppervlakte (ha) van kavels van binnenblokbedrijven (inclusief kavels buiten het gebied)

	Kavel- diepte	Verharde weg	Semi- verharde weg	Onver- harde weg	Over land	Kavel- afstand	Opp. (ha)
Grote bedrijven	443	8051	22	22	34	8128	1324
Kleine bedrijven	329	261	10	20	26	317	188
Alle bedrijven	429	7083	20	22	33	7158	1512

In tabel 12 wordt het effect getoond als kavels buiten het gebied niet in de berekening worden betrokken. De gewogen gemiddelde kavelafstand neemt af van 7158 m naar 396 m, met name kavels op afstand van meer dan 20 km hebben een grote invloed op de gewogen gemiddelde kavelafstand. Dit effect wordt veroorzaakt door de grote binnenblokbedrijven aangezien de kleine bedrijven een gemiddelde kavelafstand hebben die lager is dan 396 m (zie ook tabel 11).

Tabel 12 Gewogen gemiddelde afstanden (m) van kavels van de binnenblokbedrijven, gecorrigeerd voor kavels op afstand buiten het gebied

	Verharde weg	Semi-verharde weg	Onverharde weg	Over land	Kavel- afstand	Opp. (ha)
Alle kavels	7083	20	22	33	7158	1512
Excl. kavels ≥ 20 km ¹⁾	924	22	23	35	1005	1400
Excl kavels ≥ 10 km ¹⁾	591	23	24	36	674	1369
Excl kavels ≥ 5 km ¹⁾	437	23	25	37	521	1332
Kavels binnen het gebied	305	25	26	40	396	1251

¹⁾ kavels buiten het gebied

Literatuur

Centrale Landinrichtingscommissie, 1994. *Verzoek om landinrichting Ramele-Pleegste, Zienswijze*. 's Gravenhage, Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. 26 pp.

Landbouw-Economisch Instituut en Centraal Bureau voor de Statistiek, 1996. *Land- en tuinbouwcijfers 1997*. 's Gravenhage. 329 pp.

Centraal Bureau voor de Statistiek, 1997. *Datadiskette: Gemeentelijke uitkomsten Landbouwtelling 1997*. Voorburg/Heerlen.

Notities

Hieronder volgen enkele opmerkingen ten aanzien van het ruilverkavelingsproject Ramele-Pleegste. Deze opmerkingen zijn ontstaan naar aanleiding van de gesprekken met de bedrijfshoofden tijdens de bedrijfsbezoeken in het gebied. Het zijn enkele opmerkingen waarvan we denken dat de toekomstige landinrichtingscommissie daar gebruik van zal kunnen maken. Ze zijn niet werkelijk onderbouwd door een enquête of een statistisch onderzoek en ze worden derhalve ook slechts genoemd in deze laatste paragraaf en staan los van het eigenlijke rapport.

Van de 89 bedrijfshoofden in het gebied zijn er 67 jonger dan 40 jaar, hiervan hebben er 55 een groot bedrijf. Het aantal jonge bedrijfshoofden zou zelfs nog iets hoger kunnen liggen omdat in het geval van vader-zoon maatschappen niet altijd de leeftijd van de zoon werd genoteerd. Deze mensen zouden graag hun bedrijf uit willen breiden maar zien hiervoor weinig mogelijkheden omdat er in het gebied praktisch geen grond beschikbaar komt. Zo zijn er 10 bedrijfshoofden ouder dan 65 jaar en zonder opvolger, maar deze hebben weinig grond in gebruik. De hoeveelheid beschikbare grond gaat zelfs nog afnemen wanneer EDON de vuilstort in gebruik gaat nemen.

De verkaveling is over het algemeen (afgezien van de hoeveelheid grond) redelijk gunstig en er bestaat dus ook weinig interesse voor een kavelruil. Een aantal bedrijfshoofden langs de Broeklanderdijk en de Pleegsterdijk is zeer gebaat bij een kavelruil, zij hebben hiertoe ook al pogingen ondernomen maar die liepen tot nu toe vast. Deze mensen hebben hun hoop op het ruilverkavelingsproject Ramele-Pleegste gericht omdat er door de grotere schaal misschien meer mensen bij betrokken zullen zijn en zo de kans op slagen verhoogd zal worden. Verder bestaat er ten noorden van de Wijkse weg net buiten het geïnventariseerde gebied ook belangstelling voor een kavelruil, sommige van deze bedrijven gebruiken grond in Ramele-Pleegste. Het lijkt dus efficiënt deze bedrijven bij de kavelruil te betrekken.

Ten oosten van de Nieuwe Deventerweg, vlak onder Raalte gaat nu al een verkaveling plaatsvinden in verband met de aanleg van de nieuwe weg. De landinrichtingscommissie kan voor dit deel dus beter met de toekomstige, en niet de huidige kaart werken.